Ч. 11. (10686). Львів, неділя 17. січня 1926. Почтову належність оплачено ґотівкою. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. щад. 143.822.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—1 год. передпол.
Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Польщі 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
Ціна одного примірника 20 сот.

Рідкий ювилей.

Двацятьпять літ на галицькім митрополичім престолі.

Львів, 16. січня 1926.

Якраз завтра минає двацятьпять літ від хвилі, як станиславівський епископ Андрій гр. Шептицький засів на Святоюрській Горі яко галицький митрополит. Чверть століття провідництва й керми українсько-католицькою церквою, національною церковною організацією чотирьох міліонів Українців — це ціла історія не лише вельми діяльного життя самого митрополита, але й всього галицько-українського народу, зв'язаного більше або менше з почуваннями, словами й ділами тих, що засіли на високій Святоюрській Горі.

Завтра не лише тісно церковний світ „галицької провінції", не лише прелати й крилошане, але й представники українських культурних, економічних та політичних установ складатимуть побажання та велична ювилята-митрополита. Без сумніву, не буде це звичайна формальність так сказатиб — ювилейна чемність, не буде це підшукування життєвих моментів чи епізодів діяльности, які слід розмальовувати реторичними фразами, щоби піднести значіння ювилята. Ні, особа митрополита, його визначна індивідуальність, широко закроєна діяльність ледве чи дасться вмістити в скупі рамки, в побіжні фрази ювилейних промов і побажань. Щоби як слід, вичерпуючо й безсторонньо вивести діяльність митрополита та змалювати його величаву постать, требаб писати велику пілотомову книгу. Тому й ми не поривасмося на суцільне змалювання життя й дотеперішньої діяльности митрополита-ювилята, а мусимо вдоволитися тільки коротким зазначенням важніших етапів тієї всесторонньої діяльности. Спершу кілька біографічних дат:

Митрополит Шептицький родився 1865 р. в родині спольщених графів Шептицьких. Ґімназію кінчив в Кракові, право студіював в Кракові і Вроцлаві. Після скінчення ґімназії відбував військову службу як однорічний доброволець, одначе вже по двох місяцях мусів покинути військо, важко занедужавши на шкарлятину. Наслідки цеї недуги лишилися в нього на ціле життя (запалення ставів в нозі). При цій нагоді годиться вже раз розвіяти загально поширену леґенду, немов то теперішній митрополит був колинебудь лінійним офіцером від драгонів чи гусарів. Ніякої старшинської ранґи митрополит ніколи не мав, бо — як згадано — у війську служив тільки два місяці.

Вже в ранній молодости графський син з високого коліна проявляв симпатії до народу, покинутого його батьками. Той звязок з українським народом кристалізувався у нього самочинно, про що свідчить між иншим факт, що вже яко студент вроцлавського університету він званив себе яко „Ruthenus".

Світське життя його не манило. Ще як студент університету проявляв бажання вступити до манастиря. Під цим оглядом великий вплив мала на нього побожність його матері та о. Яковський, реформатор василіянського чина. Батько противився монашим замірам сина і з метою випробувати його постанову вислав його на довшу подорож спершу до Італії, а опісля на Україну і в Росію. Вічний Рим зробив на молодого студента величезне враження. Там нав'язав він перші звязки з письменниками, мистцями, дипльоматами, там — по Кракові — полюбив він вічне мистецтво і навчився шанувати його цінности. В Києві, який теж зробив на нього величезне враження, в „матері городів руських", в середовищі великої національної традиції, почала дозрівати його національна свідомість. Там познайомився він і заприязнився з пок. проф. В. Антоновичем, одним з „хлопоманів", речником і діячів українського національного відродження. В Москві стрінувся Роман Шептицький з відомим російським фільософом й істориком східної церкви Соловйовим. Приятельство з ним ще поглибило й зміцнило постанову віддати себе на службу церкви. Без сумніву вже тоді мусіло в нього зародитися жагуче бажання про обєднання церков, про створення спільного духового знаменника між Сходом і Заходом. Тому й не диво, що уніоністична діяльність лягла в основу життєвої діяльности й великого покликання митр. Шептицького.

Після повороту з України й Росії Роман Шептицький вступив до василіянського монастиря в Добромилі. По трьох роках в р. 1892 висвятився, прибравши імя Андрія. На протязі семи літ був професором богослова у василіянських студіях в Кристинополі і Лаврові та займався місійним проповідництвом. В р. 1899 покликано його на епископський престол в Станиславові, а в р. 1900 іменовано галицьким митрополитом. Інтронізація митрополита в Святоюрському Соборі відбулася 17. січня 1901 р.

Двацятьпять літ на митрополичому престолі! Двацятьпять літ вельми живої, ріжноманітної, всесторонньої й плодотворної діяльности. Не будемо її аналізувати, ані видавати передчасно осуду. Звернемо тільки увагу на напрямні лінії й признаки тієї діяльности.

Коли василіянський монах з високого коліна засів на епископському престолі в Станиславові, а опісля на митрополичому престолі у Львові, суперечні думки й почування ворушили українське громадянство. Одні лякалися, щоби найвищий достойник і керманич українсько-католицької церкви не ставив перепон у національно-політичних змаганнях українського народу, инші тремтіли, щоби він не звязався з консервативно-старорусьским табором, ще инші бідкалися, що митрополит не зможе ажитися з новим окруженням. Треба правду сказати, що ці зерна недовірчивости чи сумнівів ще до нинішнього дня кільчаться в деяких наших гуртках. Другі знову вказували з особою митрополита надії на нову добу культурного, економічного, а навіть політичного ренесансу галицько-українського народу. І то тим більше, що особа галицького митрополита постійно обєднувала в собі крім церковного достоїнства, крім морального авторітету, ще й неписаний національний провід. З княвівством церкви від довгих десяток, а то й соток літ вяжеться у нас, на західних периферіях великих українських просторів, ще й традиційне провідництво нації, хоч би тільки в представницькому розумінні.

Ці сподівання находили твердий ґрунт під ногами ще й тому, що митрополит А. Шептицький не входив боязко на митрополичий престол, як деякі з його попередників, але самовпевно, як і личило чільному представникові прастарої української родини, континуаторові діяльности епископів Варлаама, Атанасія й Льва Шептицьких. Не на невідомому терені, але — так сказатиб — на своїй батьківщині найшовся новий митрополит.

В політичній ділянці митр. А. Шептицький довший час не проявляв діяльности. Як довго йшла боротьба між двома, тоді майже рівними щодо сили таборами, народньо-українським і москвофільським, митрополит не пішов слідами кард. Сембратовича, що в тій боротьбі грав передову ролю. Політичне обличча митрополита зазначилося виразно аж після виборів до австрійського парляменту в р. 1907, коли то український національний табор на голову побив москвофілів. Тоді й митрополит вийшов із дотеперішньої резерви і зблизився до нац.-демократичної партії. Одначе й далі він поводився супроти „старорусинів" досить мягко, не переводив наглих змін і перемін в церковно-адміністративній політиці, як напр. станиславівський владика. Користуючись своїм високим становищем і впливами, митрополит часто підіймав голос в обороні топтаних прав українського народу. Його виступи в австрійській палаті панів (в справі українського університету) та в галицькому соймі (в справі виборчої реформи) виявили великі парляментарні спосібности митрополита. Треба сказати, що його посередництво в справі виборчої реформи до сойму було дуже щасливе. Та нам вже не довелось в наслідок війни покористуватися тим інструментом (новим соймом) політичної боротьби й оборони.

Роля митрополита в часі світової війни є загально відома. Тоді він всеціло й послідовно звязав свою долю з долею народу та мав рідку мужність і відвагу протиставити себе всесильній царській Росії. В тому лихолітті всі чола мусіли схилитися перед ним. Не диво, що в тих днях невідступним товаришем митрополита — був найблагороднійший теоретик ідейного радикалізму, пок. Михайло Павлик. І саме тоді, коли старенький наслідник великого Драгоманова, бачучи царські бригади, бідкався над долею цілої Европи, европейської культури і поступу, одинокий і самітний митрополит звертається проти „безбожного царату". Виступаючи проти „царської релігії", проти „казьонного благочестя" як церковний діяч, він виступав одночасно проти царату яко передовий Українець. А той виступ мав тимбільше значіння, що якраз в Росії його вважали відомим головою українського „сепаратизму".

Царат люто пімстився на митрополитові, увязнивши його. „Царський вязень" три роки скитався по Росії, доповнюючи своєю особою галерію тих всяких сподвижників української національної ідеї, які йшли тернистою дорогою до вершин свого ідеалу. Увільнений після революції і сердечно витаний українським громадянством в Києві й Петербурзі, вернув яко тріумфатор до своєї тіснішої батьківщини.

Та скоро тільки українське громадянство збиралося гоїти завдані війною рани, знову знялася буря і хуртовина. І знову в найтяжчий час досвідів митрополит остав на своєму становищі. З того часу відома є його знаменита, достойна і гідна відповідь на шовіністичну

королем від Багдаду до Льондону, або російські чорносотенні спасителями всіх поневолених народів. „Руська преса українського напрямку“. Які нючиси! З рівним правом треба би у відношенні до „Слова Польского“ уживати означення „Польська преса російського чорносотенного напрямку“. Адже ця преса перейняла впр., живцем зі словника цих чорносотенців термін „сепаратистів“ у відношенні до Українців у Галичині, яких історичне становище до польської держави було і є, здається, трохи инше, між наших наддніпрянських земляків, які мали за собою переяславську угоду... Шкода, що до „сепаратистів“ не додають ще вишехполеки змісценого епітету „Мазепинці“. Зрозуміння нашого культурного розвитку є в цих добродіїв таке велике, що коли вони перекладають обривки наших статей, то за кожним разом при словах „хлопи“ та „селяни“ шукають якихсь ріжниць між двома класами наших хліборобів, не добачуючи, що терміну „хлоп“ уживаємо здебільша, пишучи про польське селянство. Важко з такими „панами“ добалакатись!

— Володимирський собор у Київі, одна з найкращих церков на території СРСР, находиться у дуже сумнім стані. Золото, яке накривало бані, щезло, мармурові прикраси стін понищені, брудні та облупані. Також у нутрі славні малюнки Васнецова, Нестерова та Котарбинського домагаються відновлення. Слідів на соборі від обстрілу до цього часу не затерли. Можна сумніватись, чи уряд призначить якусь суму на направу церкви.

— Листи Гоголя. Бахрушинський музей у Москві придбав в останньому часі цілу збірку нових листів Гоголя, а також деяку скількість предметів, що належали до нього.

— Для виміни книжок. Член Ленінградської Академії Наук, Карський висланий цею академією до Югославії, Чехословаччини та Польщі, щоби навязати тісніші взаємини з аналогічними науковими товариствами згаданих країн. Головним завданням його подорожі є порозумітись щодо постійної виміни книжок між цими інституціями.

— Привязання до дому Габсбургів. Відомий берлінський режісер Райнгардт приготовляв у Відні виставу песи, Борзеґо п. з. „Архикнязь“, де основою є трагічна історія життя австр. архикнязя Рудольфа. Віденська цензура заборонила виставу песи мотивуючи це тим, що в австрійській суспільности ще надто свіжі спомини звязані з родиною Габсбургів, до якої стільки громадян є привязаних, отже при виставі песи може легко дійти до демонстрацій. Райнгардт вніс проти цього розпорядку рекурс, одначе в його успіх загально не вірять.

— Гогенцолерни в Парижі. Сестра Вільгельма II., архикняжна Мекленбург-Стреліц, виїхала разом зі своїм чоловіком до Парижа. Після війни є це перша подорож членів дому Гогенцолернів до Парижа. Щоби в дорозі не мати неприємних інцидентів княжа пара воліла виїхати инкогнито, прибравши призвіще Елза.

— Рекорд книжкового видавництва. Саме появилась англійська статистика книжок виданих в Англії за минулий рік зв. Publishers Circulars. Англія ніколи ще не видала стільки книжок, що минулого року: є там 13.203 публікацій, з чого 9977 нових видань, а решта повторених; є це на 496 творів більше як попереднього року. З усіх родів літератури на першім місці стоїть белетристика, на другім книжки для молоді; на третім теольогічні. Минулого року теольогічні стояли на другім місці.

— Темпераментний „дідусь“. 19-літня Олена К. подала зажалення в поліції на свого 53-літнього Вал. Крейса, що він її звів. Крейс, який є третім чоловіком бабки Олени не міг уповні випертись цього обвинувачення.

— Кишенкові печі. У такі морози як нині варта пригадати для заздрости всіх, що не знають одного мудрого винаходу, як Японці бороняться перед студінню. Кожний з них у зимі носить при собі кишенкову піч, завбільшки нашого портфелю на гроші або папіросниці. Є це плоскі посудини огрівані теплою матерією. Ця матерія горить не видаючи диму ні газів. Її виробляють з конопель, додаючи до них дещо селітри. Аж дивно, що до нині такий мудрий винахід не поширився в европейських країнах, де людям доводиться стільки терпіти на дворі.

— З театру. Идучи на зустріч бажанню громадянства, управа театру виставить у неділю 17. ц. м. в год. 3 пополудни „Вифлиємську Ніч“, яка буде повторена на Йорданське свято в год. 5 вечером. До участи в дуже складній виставі японської песи „Тайфун“ управа запросила п-ню С. Федорцеву, укінчену ученицю драматичної школи Фрочковського і відому артистку Н. Левицьку-Ничкову. В песі цій візьме участь більше 40 осіб. Її премєра з огляду на участь нових сил назначено на четвер, 21. січня, і вона напевно викличе загальну цікавість громадянства, тим більше, що режисерія і актори вкладають у цю постановку багато праці. Білети на всі ці вистави можна вже замовляти в „Союзному Базарі“.

— Концерти Любки Колесси у Львові. В першій половині лютого н. р. приїде наша піністка Любка Колесса на два концерти у Львові, які відбудуться в імпрезі Муз. Тов-а ім. Лисенка у Львові. Берлинська фірма „Bechstein“ доручила доставити безплатно на виступ нашої піністки концертовий фортепян, який недавно надійшов до Львова і на якім вчера грав славний піяніст Годовський. З огляду на ту обставину Муз. Т-во улаштує оба концерти в салі Народнього Дому. Близші подробиці пізніше. 1094 1-1

Дописи.

Бучач. *(Відслонення памяткової таблиці в честь полеглих Українців у Нагірянці.)* З празник св. Михаїла відбулося у нас святочне відслонення мармурової таблиці, вмурованої в церкві на спомин тих стрільців з громади Нагірянка, що згинули у визв. війні. Таблиця коштує поверх 300 зол., які зложили батьки полеглих, амат. гурток у Нагірянці й українська інтелігенція в Бучачі. Ініціятиву для здвигнення памяткової таблиці дав амат. гурток і його заходами зреалізовано цей гарний проєкт. Таблиця виконана артистично, вгорі видніє тризуб, потім роки визв. війни, а дальше такий напис: „Громадянам Нагірянки, упавшим за Рідний Край“. Під тим імена 24-ох полеглих, з сотником Юл. Нестайком. Під іменами уміщено напис: „Тим, що йдучи до ідеалу світла-правди, полягли на пересякнутому кровію шляху по всіх усюдах Української Землі, в кривавих зусиллях, з виводом в обороні його волі. Тим, котрих перемогли голод, холод, плямистий тиф серед дощів, снігів, завій, по шпиталях без ліків і ліків, — складає на сім місці тернея й вінець посвяти амат. гурток чит. „Просвіти“ в Нагірянці і клонить свої голови перед Вашою найбільшою жертвою, ціною молодого життя, відданого за безталанну Вітчину. Спіть найліпші Сини України, най Вам земля, де лиш спочиваєте, пером буде, а слава Ваша не вмре, не загине! Вічная Вам память, найблагородніші Діти Наші, бо Ви своєю кровю нарід від загибели окупили!“ Після відслонення таблиці, першої в нашій околиці, забрав слово о. Пелех, Ч.С.В.В. і виголосив високопатріотичну проповідь, якою побудив усіх присутніх до сліз. Тої хвилі учасники свята не забудуть ніколи. Після промови відправлено панахиду, до якої ставило чотирьох священиків; місцева молодь уставилася по обох сторонах памятника з хоругвами і світлами. Сумно лилися акорди заупокійного молебня, сумно гомоніли дзвони „Вічну память“ полеглим. А коли вівзано зібраних до молитви, то молитва-скарга з тисячних наболілих грудей поплила так, що справді можна сказати, що „від такої молитви дріжить трон предвічного Єгови“. — Свято лишило по собі незатерте враження і треба тільки побажати, щоб кожна українська громада спромоглася на подібну тривалу памятку з великих днів, що нагадуватиме все грядучим поколінням про ті часи й жертви, яких вони від нас вимагали. **К.**

Від Ред.: Звертаємо на цей допис спеціяльну увагу українського громадянства і кладемо йому на серце справу здвигнення по всіх закутках української землі памятників або памяткових таблиць у память тих Українців, що згинули так чи инакше в рр. 1914–1920 (або пізніше). Гарний приклад громади Нагірянка повинен побудити всіх наших тямучих людей до якнайбільшої активности в цій справі, так щоб цілий наш край покрився якнайскорше такими памятками української культури, якими будуть памятники або памяткові таблиці в честь полеглих. В цій справі, яку уважаємо дуже важною й актуальною, міститимемо дуже радо допиcи й повідомлення, особливо про реалізацію отсього проєкту.

Всячина.

Месія теософів. У місті Мадрас (Індії) святкували відкриття нової церкви сонця, основаної відомою англійсько-індійською теософкою д-р Анні Безант. Безант представила на цьому святі нового „месію“ в особі молодого Індійця Крішнамутрі. Вона заявила перед 20.000 юрбою присутніх своїх учеників, що новий „месія“ є спасителем мира і що його прихід припинить нову війну. Крішнамутрі приносить нову всесвітну релігію, яка охопить усі инші вірування. Підчас свята проголошення цього „месії“ вибрано також 12 „апостолів“. Крім самої Безант, яка входить у це число, є там трьох англійських епископів, один будійський священник і решта брамінів. Проголошення нового „месії“ викликало по всіх Індіях величезне зацікавлення. На святі було присутніх 33 країв. Зєдинені Держави вислали 36 делегатів, Австралія та Новозеландія 71, Голяндія 23. Також з европейських держав були представники. Крішнамутрі є молодою людиною вихованою у Франції та Англії від 1911 р. Пізніше був у теософічній школі пані Безант у місті Бенарес. Крішнамутрі є сином одного спенсіонованого державного урядовця в Індіях, також палкого теософа. Бувш. австралійський епископ Лідбітер написав про нього цілу низку статтей у журналі „Теозоф“. Крішнамутрі в 15 р. життя (в 1910), не володіючи ще як слід англійською мовою, видав перву книжку „У ніг учителя“. Пізніше напис. п. з. „Виховання як улюблена служба“. В р. 1911 він став головою „Закону Східної Зорі“ основаної в Бенаресі. Цікаво, що Крішнамутрі запитаний у Нью-Йорку свого часу, чи правдою є, що Лідбітер і Безант уважають його прийдешнім „месією“ заявив, що ніхто з них цього не сказав і що всі вони тільки вірять, що з їх кола має вийти новий провідник людства.

Літературний конкурс для вязнів. Одна нюйорська видавнича фірма найшла геніяльну ідею. Вона звернулася до управи великої вязниці Синг-Синг з пропозицією дозволити вязням з літературним хистом узяти участь у літературнім конкурсі. Вона признає 3000 дол. нагороди за 10 найкращих коротких оповідань, з особистого життя авторів. Жюрі складається з професорів, видавця та редакторів. 10 нагороджених творів буде виданих згаданою фірмою. Якби так у нас найшовся такий меценат, то хто знає, чи пів сотки молодих людей з літературним хистом не згодились би добровільно посидіти у вязниці, на час написання конкурсових творів.

Століття Шікаго. Цього року Шікаго святкуватиме соті роковини свого основання. Сто літ тому над рікою Шікаго осіло кілька бідних плянтаторів. Два роки пізніше при гирлі цеї ріки, над озером Мічіген, стояло 13 деревляних хатин зі 100 мешканцями. У найблизших десятках літ осушили багнисте побережжа і колишнє гирло є нині віддалене від озера на кільометр. Завдяки сполученню з рікою Міссісіпі, з її далекими течіями, вдалось стічну воду ріки Шікаго спрямувати в противний напрямку до природного. Мешканці Шікаго є горді з такої перемоги над природою. Там, де давніше стояло озеро на десять метрів глибини, нині знимаються хмародери. З давної території не лишилося ніякої риси. Вулиці милями довг. тягнуться, мов шнурки. Хто хотів перейти ними, надибає в дорозі чимало несподіванок. Нпр. у т. зв. Дами Товн, центрі недалекім від головної залізниці, стоять височезні палати з помешканнями на бюра, де нові багачі працюють зранку до ночі. А недалеко поруч них стоять комірні доми одноманітні, сірі, брудні, гірш касарень. Дальше починаються веселі вілли і доми великої буржуазії. У частинах міста довкола Дами Товн тягнуться вулиці, де живуть власники малих крамниць, дрібні купці, дрібні урядовці та дрібні промисловці. В окремій дільниці на південь і південний схід живуть різники та члени металевих підприємств. У місті не тільки спека виганяє з бідних дільниць бідаків під голе небо, але й блощиці. Нині Шікаго має приблизно 3 міліони мешканців. Щоранку півтора міліона людей іде з передмістя до центра. Між 7 і 8 годиною головні вулиці і всі засоби комунікації у натовпі. Навіть у Нью-Йорку нема такого великого руху, як у Шікаго. І коли подумати, що сто літ на цьому місці був тільки очерет, де зявилось перших кілька людей — виринає думка: як би виглядав наш край, як би ми були Американцями?

Памятник для кухоказа. У Парижі відкриють у найблизшім часі памятник кухареві Вотіє. Він буде першим представником куховарського мистецтва, який дослужився цеї чести. Одначе памятник у його честь стане не за те, що він умів добре варити. У ньому звеличають героя, що врятував життя сотні людей підчас пожежі. 28 літ тому горів славний „Павільон доброчинности“: Вотіє жертвував тоді своїм життям для врятування нещасливих. Властитель одного ресторану, де Вотіє був довгими роками кухарем дав моральний і матеріяльний почин до вибудування памятника. Инші славні французькі кухарі як Ватель, що мають тільки памяткову таблицю або Брія Саварен, певно позаздрили би славу своєму товаришеві — не дочекавшись за свою працю привогню памятника.

Оповістки.

Український Театр Союза Артистів, саля Муз. Т-ва ім. Лисенка:

неділя 17.І. 3 попол. „Вифлеємська ніч“ містерія на 5 дій, вечером 7·30 4-тий раз „Монахи“ комедія на 3 дії.

второк 19.І. год. 5-та веч. „Вифлеємська Ніч“, містерія на 5 днів.

четвер 21.І. год. 7·30 веч. премєра: „Тайфун“ песа на 4 дії Лянгляя з участю п. С. Федорцевої, Н. Левицької-Ничкової.

Білети в ціні від 3–0·50 раніше до набуття в Союзнім Базарі а в день вистав при касі театру. 1066 3–?

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітневича.

Угнів.

17.І. „Маруся Богуславка“.
18.І. „Дні нашого життя“.

Рава руська.

19.І. „Барон Ківерь“.
20.І. „Лісова пісня“.
21.І. „Воскресіння“.
22.І. „Ревізор“.
23.І. „Сатана“.
24.І. „Ой не ходи Грицю“. 17–?

Готуться до постанови „Затоплений дзвін“, Гавптмана, „Дядя Ваня“ Чехова.

Підписаний гр. кат. парохіяльний уряд при храмі Преображення св. Спаса у Львові подає отсим до ласкавого відома, що в день Богоявлення дня 19. ц. м. вінтерок відправиться в названім храмі Архієрейська Служба Божа о 9. год. з рана, опісля відбудеться похід на Ринок для Йорданського освячення води. Отсим проситься укліпно о корпоративну співучасть в сім церковно-народнім святі. — У Львові, дня 11. січня 1926. — *Настоятель парохода.* 1102 1-1

Заява. Підписана Управа кооперативи „Український Театр“ у Львові подає отсим до ласкавого відома Громадянства, що Вп. п. радник Альфонс Будзиновський — не стоїть в жаднім відношенню до кооперативи „Український Театр“. — Львів, дня 15. січня 1926. — *Бр. Ялів, О. Назарукий.*

Розалія з Федевичів і Іван Мазови замісць повідомлень про свої вінчання складають 14 зл. на Рідну Школу.

Пригадка. В неділю дня 17. січня ц. р. в год. 4-ій попол. відбудеться в салі Народнього Дому Велике Віче в справі діяльности міської ради і в инших важних справах. При тій нагоді слід піднести сумний факт, що тільки дуже мала скількість інтелігенції бере участь у львівських вічах. Це мусить змінитися і тому з приводу нетільного віча взиваємо згл. інтелігенції до виповнення свого громадянського обовязку. — *Народня Організація Українців м. Львова.*

Дрібні оголошення.

Оголошення.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.

обох боках кордону зможуть вибирати свобідно місце постійного осідку в одного або другого боку.

Число безробітних у Польщі зросло за один тиждень на 11.456 осіб більше.

Раковський, про якого приїзд до Варшави раз повідомляли, а раз відкликували, — таки мабуть приїде.

По широкому світі.

Доля французького уряду Бріяна, залежатиме від голосування над останніми пунктами фінансового проекту Думера.

Вину Мадярському, себто уряду, у фальшуванні банкнотів хоче доказати французький уряд, домагаючись послідження справи Лігою Націй. Французький посол у Будапешті мусів ужити погроз, щоби приневолити мадярський уряд до слідства в справі фальшивих банкнотів. Тільки завдяки інтервенції французької поліції вдалось відшукати сліди фальшування.

Англійські власчики копалень ставлять нові домагання для нормального двигнення вугляного промислу: не платити за одну годину праці понад приняті 8 робочих годин; знизити заробітні плати у деяких округах; знизити залізничі мита; звільнити негайно 100.000 робітників. У робітничих колах панує з цього приводу велике обурення.

Першим єпископом Данціґу призначений О. Рурке. Парохіяльна церков в Оліві буде перетворена в собор, і придбає усі звязані з собором права. Нова данціґська дієцезія простягається на всю територію вільного міста Данціґа.

У Баґдаді підписали високий англійський комісар і голова Ради міністрів Іраку договір на протяг 25 літ.

Муссоліні, як упевняє льондонська преса, є поважно недужий і мусить при кінці цього місяця піддатись операції.

Радянська Україна.

Праця для і серед національних меншостей.

Президія Центрального Виконавчого Комітету СРСР. зажадала від харківського уряду даних про працю серед національних меншостей України. Центральний Комітет для справ нацменшостей при Всеукр. Центр. Вик. Комітеті поробив підсумки своєї праці, з яких виходить, що тепер у всіх виборних органах оаддвлади мають національні меншости своїх представників. Уряд України забезпечив участь усіх трудових елементів нацменшостей у виборах, та їхніх представників у виборчих комісіях. Звідомлення про діяльність установ мають складатися по національних районах і громадах у рідній мові національности, що має там перевагу. Усі громадські та державні установи в національних районах урядують на рідній мові. Про число національних рад і районів пишемо в окремій статті. Позатим на культурному фронті зорганізовано 2000 шкіл і культурно-освітніх установ для нацменшостей. Всі вони ведуть свою працю в рідних мовах. Німецьких шкіл є 500, жидівських 372, польських 320, болгарських 53, молдавських 69, чеських 19, татарських 3, альбанських 3, турецьких 1, білоруських 1. Крім того є 351 жидівських культурних установ, 157 німецьких, 190 польських, 10 чеських, 6 болгарських, 3 татарських і 2 білоруських. В 1926 р. сітка національних шкіл має бути значно поширена. В судівництві теж зроблено багато для національних меншостей. Нині є там 102 національних судових камер. Утворюється 20 посад для представників нацменшостей при окружних судах, 20 посад для помічників прокураторів, і по 10 посад для слідчих судаів і нотаріяльних канцелярій, що обслугувати будуть виключно національні меншости. Тепер переводять на Україні також реєстрацію Жидів, що хочуть занятися хліборобством. В 12 округах зареєстровано вже 12 тисяч таких жидівських родин. (За „Вістями“.)

Музичне Т-во ім. Леонтовича в Київі.

Вся праця товариства ведеться у трьох відділах: науково творчому, видавничому і організаційно-інструкторському. Науково-творчий відділ має композиторську майстерню, що виготовила та впорядкувала за останній рік 80 творів. Крім того переглянула вона понад 400 музичних творів, надісланих з усіх кінців України. Вона брала участь у працях Київської Філії Вищої Музичної Ради, в музичній секції Інституту наукової мови при Всеукраїнській Академії Наук. Науково-творчий відділ має ще й свої підвідділи: етнографічний на чолі з К. Квіткою, що зорганізував етнографічну експедицію на Поділля, зібрав велику скількість пісень з ріжних кінців України, в тому числі і деякі пісні з Західньої України; методольогічний, що він працює в „Бюрі керовників музичного виховання“, в „Хоровому бюрі“ та в „Бюрі музичних кореспондентів“; показово-демонстраційний, що зорганізував виставку „сім років музичної культури на Україні“; музичний музей, що збогатився цілою низкою цінних експонатів, між иншим рукописами М. Лисенка і ин.

Видавничий відділ видав 11 назв нотної літератури в розмірі 70 нотних сторінок. Крім того видавав журнал Музика, що в минулому році був одинокий музичним журналом на всю територію не тільки України але й СССР. 8 книжок цього українського музичного журналу обіняли 27 друкованих аркушів.

Організаційно - інструкторський відділ пильнував звязку з музичними організаціями України та приєднував членів для товариства. Крім того інструував, інформував і постачав музичну літературу. В минулому році звязався він з 400 організаціями, з яких половина припадала на музичні, 80 відсот. були робітничими, 15 відс. гуртками при культурно-освітніх установах і 5 відс. чисто-фаховими, самостійними товариствами.

Товариство мало свої філії, що вели музично-організаційну а почасти й музично-освітню роботу. Харківська філія брала активну участь в організації української державної опери. Композиторська майстерня філії виготовила цілу низку музичних творів і музичний підручник „масовий спів“.

(За журн. „Культура і Побут“).

Страйк робітників на приватних підприємствах у Проскурові.

Український комітет союзу гірняків постановив розпочати страйк на винайнятих приватними підприємцями підприємствах Проскурова, в яких видобувають вапно. Причиною страйку відмова підприємців виконувати докладно закон про працю. Таку причину подає московська „Правда“. Одначе ми думаємо, що на Україні а тим більше в Проскурові не може бути таких наївних підприємців, що зважились би нарушувати закон.

Перенесення господарських установ з Харкова до Київа.

Київський окружний Виконавчий Комітет поробив заходи в харківському уряді для того, щоби з Харкова перенести до Київа 7 господарських установ, звязаних з економікою Правобережжа. Перенесення тих установ до Київа відтяжить у великій мірі Харків і причиниться до ожавлення економічного життя Правобережжа, що тягнуть до Київа. Уряд погодився на перенесення.

Політичні новини.

Закон про чужинців ухвалений.

15. І. у польському соймі розглядали в ІІІ. читанні проект закона про чужинців. Закон прийнято. Меншости покинули це биттям у пульти. Марш. покликує пос. Войтюка і Хрупського до порядку. Жидівське коло, що числить 34 послів, заступлене було при цьому голосуванні лише 10 послами.

„Визволеня“ за недовірям для уряду.

Пос. Понятовський поставив внесення в імени „Визволення“, щоби урядови висловити недовіря за знасилування закона про земельну реформу.

Переговори Валерона з кс. Оконем.

Презес новоутвореної хлопської партії пос. Валерон звернувся до групи кс. Оконя з предложенням злучити оба клюби. Кс. Окоњ іще не дав відповіди.

Жидівське коло приступить до опозиції?

На засіданні польського сойму пос. Гавзнер промовляв у справі нумерус клявзус. Перестерігав уряд, що коли у відношенні до Жидів не додержить конституції, то Жидівське коло мусітиме перейти до якнайгострійшої опозиції супроти уряду.

Таки не приїде.

Радянське посольство заперечує чутки, начеб у переїзді до СРСР. мав приїхати до Варшави радянський посол у Парижі Раковський і начеб у цій справі радянський посол Войков мав якусь конференцію з прем. Скшинським. Раковський не думає приїхати і не приїде до Варшави, а пос. Войков не конферував у цій справі.

Посли польського сойму у Чічеріна.

Прогульку послів польського сойму 13. ц. м. приймав Чічерін на год. послуханні. Опісля були в бувш. предс. чека Дзержинського.

Амер. позичка — за кріси.

До Варшави приїхав Швед Льорм і в імени американської консорції предложив польському урядові 50 до 100 міл. позичку. Позичку передтим мали загарантувати спиртовим монополем, але тепер консорція закинула цей проект. Зате домагається консорція щоби за позичку Польща купила за 800 тис. дол. американських крісів снст. Казоля.

Відозва Вітоса до хлопів.

През. „Пяста“ Вітос у відозві до польських хлопів перестерігає перед сецесіоністами з „Визволення“. Заявляє, що політика хлопів мусить стояти на основі державного інтересу. Хлопи мусять перестати валити це, що вчера побудували, мусять позбутися якнайскорше опіки тих провідників, котрі завели їх у багна нещасть. Не слід розбивати села на убогих і багатих, на політ. відтинки, бо то знищить хлопську силу.

Дочка царя Миколи в Берліні.

Велику сензацію викликала в Берліні вістка про потвердження чутки, що перебуваюча на лікуванні в тамошній санаторії Чайковська виявилася дійсно княжною Анастазією, одинокою дочкою царя Миколи II., що остала при житті.

Новий австрійський уряд.

На засіданні австрійської Нац. Ради 15. І. вибрали новий уряд. Канцлером вибраний знов д-р Рамек (80 гол. хр.-суси. і всенім. проти 53). Склад уряду у відношенні до попереднього змінився настільки, що мін. фінансів обняв бурм. міста Баден Кольман, хліборобство пос. Тален, а загр. справи канцл. Рамек.

Концентрація війська на мад. границі?

Празький „Вечер“ повідомляє: На засіданні ради мін. 16. І. промовлятиме мін. загр. справ Бенеш у мадярській справі, бо, як каже часопис, поширюються чутки про концентрацію війська на мадярській границі і т. д.

Кріза уряду Бріяна.

Фінансова комісія відкинула всі Думерові проекти. Це значить, що соціялісти виповіли отверту боротьбу урядові. Бріян звалелює до пленум палати, та не знати, чи поміркован партії голосуватимуть за урядом, зложеним у більшости з рад. елементів. Не знати теж чи найдеться більшість правих, на якій міг би опертися уряд. Тому положення дуже гріпне. „Еклер“ пише, що колиб новий картелевий уряд дійшов до влади, міг би скінчити трагічно.

Загострення контролі над Мадярщиною.

„Ческе Сльово“, повідомляє, що союзники відкинули просьбу Мадярщини про скасування військ. контролі на Мадярщині. У компетентних колах кажуть, що тепер цю контролю загострять і Мадярщина мусітиме точно виконувати тріянонський договір.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 7·60 — 7·65 канад. дол. 7·40 — 7·45, чеські кор. 0·23·00 — 0·23,25 леї 0·3·50 — 0·3·75, франки фр. 0·30·00 — 0·31·00, фр. швайц. 1·50—1·51, англ. фунти 35·00 — 36·00.

Золото. 20 кор. 29·00 —29·80, 20 франк. 28·00—29·00; 20 марк. 35·00—36·00; 10 руб. 36·00—37·00.

Срібло. Австр. кор. 0·62·00—0·63·00, 5 ав. кор. 3·35—3·45, фльорени 1·68—1·73, рубл. 2·70 — 2·75, рубель дрібним сріблом 1·35 —1·40.

НОВИНКИ.

— **Недоля артиста-маляра.** Як довідуємося з Одеси, відомий український маляр, широко знаний з карток виданих київським видавництвом „Час“ (ілюстрації до „Чорної Ради“ Куліша й українських народніх пісень) Амвросій Ждаха поважно хорий і дуже бідує. Працювати вже не може, сильно задовжився й майже конає з голоду. Звертаємо увагу кого слід у Харкові й Київі на бідування заслуженого мистця й надіємося, що голос наш не пролунає даремно. Ждаха мусить дістати потрібну допомогу.

— **Примхи температури.** Після кількатижневої догідної погоди в середині грудня в Італії, де на півдні температура доходила 23 ст. тепла, нежданно прийшла доба студені. Ще в першім тижні січня температура вагалась між 5 і 10 ст. тепла, нині зимно доходить там до 10 ст. У всіх більших містах горішньої Італії сніг. Сніги впали також в Апенінах, Калябрії, а навіть у Неаполі. Над Адрійським морем віє сильний борвій, так, що в Фіюме та Трієсті страшенна студінь. Багачі, що втікли перед морозами з рідного краю до Італії, жалкують, що не вибрались просто до Африки.

— **Великоміська нужда чи злочинність?** Недавно заарештували у Львові служницю Ядоху Сулятицьку за те, що вона вкинула до ріки свою новонароджену дитину, виїхавши до рідного села Новосілки (Підгаєччина). Судове слідство ствердило, що її попередніх четверо дітей щезло також у таємний спосіб. Щодо двох синів то вона боронться тим, що одного підкинула якомусь лікареві, а другого передала в залізниці якимсь бездітним „панам“, що змилувались над її нуждою. Зате щодо двох инших немовлят, вона дає суперечні відповіди, раз звязаючи, що вони померли, то знову, що одно з них була принезолена вгодати.

— **З мадярської скандальної хроніки.** У Чехословаччині, в містечку Гомона, арештували гр. Емерика Андраші, у його власнім замку, на донесення одного з його служачих. Граф казав підпалити свій замок у Велете, в 1924 р., коли там розтаборилось чехословацьке військо і одержав відшкодування за пожежу від товариства обезпечень. Одночасно стверджують, що Андраші піддержував близші зносини з фальшівниками французьких банкнотів на Мадярщині.

— **З вшехпольської політичної термінольоґії.** „Слово Польске“ реферуючи нашу пресу, має на означення наших послідів цілу низку геніяльних термінів, придуманих в атмосфері дуже посвоєчній до тої, в якій Вільгельм II. Одним словом

провокацію ген. Розвадовського. Згодом митрополит виїхав у світ, щоби там розкрити лихоліття, горе і нужду рідного краю. І знову в часі свого повороту він вдруге став вязнем, але вже не „безбожного царату“, тільки архикатолицького польського уряду. Як бачимо, в найтяжчих хвилях нашого лихоліття митрополит тісно звязував свою долю з долею свого народу.

Та ще більші й ще позитивніші заслуги митрополита на культурному, економічному й гуманітарному полі. Яко культурний діяч—митрополит це другий Петро Могила, це наш Юлій II. Зайвим було би говорити про його заслуги як творця й основника „Національного Музею“, як протектора й мецената цілої фаланги малярів, різбарів, співаків, як добродія й опікуна студентської й гимназійної молоді, як основника гімназії СС. Василіянок, сирітського захисту і т. и. Зайвим було би говорити про основану ним „Народню Лічницю“, допомогу економічним інституціям, пожертви на заснування рільничої школи (Милованє і Коршів). Ця сторінка діяльности митрополита-ювилята вимагає окремого й більше подрібного розгляду. І не тут місце зупинятися над великими пожертвами й досягненнями достойного мецената.

Митрополит відомий ще як знавець мистецтва й учений дослідник церковного життя на заході нашої національної території. Зібрані ним останки нашого минулого, мистецькі памятники й матеріяли до історії унії передадуть його досягнення грядучим поколінням. Цей бік діяльности оцінила наша найвища наукова установа, Наук. Тов. ім. Шевченка, й іменувала його минулого року своїм дійсним членом. З того приводу повстали деякі дрібні непорозуміння, але це мабуть тільки тому, що замісць іменувати його членом історично-фільософічної секції Наук. Тов. ім. Шевченка, вибрано його членом фільольогічної секції. Та це, очевидно, дрібниця. Фактом є, що зовсім слушно й оправдано іменовано митрополита членом нашої, офіційно непризнаної Академії Наук як культурного діяча і наукового дослідника.

Двадцятьпять літ на галицькому митрополичому престолі, двадцятьпять літ невсипущої й плодотворної праці, двацятьпять літ відданої жертвенности. Годилось би, щоби в це рідке двацятьпятьліття також українське громадянство створило вічний, нерукотворний памятник в доказ загальної пошани для Людини і Діяча, який ніколи не знав своїх власних потреб, тільки потреби загалу, громадянства, потреби духові і матеріяльні. **М. Ч.**

ПРОГРАМА

ювилейного обходу 25-ліття вступлення на Митрополичий престол

МИТРОПОЛИТА КИР АНДРЕЯ

дня 17. січня 1926 в катедрі св. Юра.

1) Архієрейська Служба Божа, відправлена всіма Владиками враз з представниками духовенства всіх трьох дієцезий в 10. год. рано.

2) Процесії з львівських парохій займуть призначені їм місця в Катедрі в год. 9 і пів рано.

3) Пі П. Делегати українських установ як і члени нашого громадянства зволять заняти свої місця в год. три на десяту рано.

4) В год. 12 і пів складання желань Іх Ексцеленції Високопреосвященому Митрополитові.

Гр.-кат. Митрополича Капітула.

Вступ Німеччини до Ліги Націй.

Журба Англії за поведінку німецького уряду.

До Берліна вибирався секретар Ліги Націй, Ерік Дрюммон, щоби порозумітись з німецьким урядом що до дати і остаточних приготувань ступу Німеччини до Ліги. Криза німецького уряду припинила цю подорож. Відомо, що після підписання льокарнських договорів, німецькі націоналістичні партії почали дуже сильну агітацію проти політики уряду. Сам уряд рішив не проявляти ініціятиви щодо вступу до Ліги, заки не буде опорожнена смуга Кольонії.

Ліга Націй збирається щойно в марті. Англійський уряд заявив, що кольонська смуга буде опорожнена в початках лютого. Цікаве те, що англійський часопис „Уестмінстер Гезет“ остерігає Німеччину, щоби вона не ставила надто великих домагань перед своїм вступом до Ліги, бо тоді Ліга, зібравшись на останню нараду, безпосередно перед своїми мартовими зборами, може легко відкинути прохання Німеччини. Члени Ліги можуть зовсім справедливо заявити, що Німеччині зовсім не залежить на співпраці з иншими державами для загального добра Европи, а головно залежить на вибороненні при помочі Ліги особистих користей. Таке враження настроїть відразу инші держави до Німеччини вороже, або щонайменше недовірливо.

Згаданий часопис звертає увагу на те, що між домаганнями Німеччини є такі, які вона може поставити на чергу дня в Лізі без труднощів і инші, які покищо повинна би відкласти. До цих перших належать: загальне розоброєння, далі право одержати мандат від сім націй, себто взяти участь у контролі, яку виконує Ліга над великою частиною Африки, Азії і островів Тихого Океану. Ці два домагання Ліга не так легко відкине. Щодо розоброєння то в цій справі позиція Німеччини є дуже сильна. Німеччину запрохали вже до участи в конференції на лютий, і вона повинна виложити спершу свої бажання. З огляду на ролю Німеччини як великої держави, її не можуть звести до рівня таких, що в справі світового розоброєння мають дуже малий голос, уже самою реальною силою своєї території, населення, і инших історично-географічних умовин.

Англії, якій дуже залежить на співучасти Німеччини в праці Ліги Націй, залежить тепер, щоби Німеччина в останній мент не відсувала всісі підготовчої праці до її вступу до Ліги.

З польського сенату.

Засідання з 13. січня.

На вступі засідання марш. Тромпчинський повідомив сенат, що сенатор Сиудьський зрікся мандату. Потім сен. Адельман реферував законопроєкт про управнення ради міністрів до зміни висоти кар за проволоку від залеглости в безпосередніх податках. Віцеміністр скарбу Марковський піддержував закон в імени уряду. В голосуванні цілий закон відкинено.

Після реферату сен. Ротенштайна принято закон про продовження права міст Львова і Кракова до побирання споживчого податку, з тою зміною, що продовжено це право не на три місяці, а на шість, себто до 30. червня ц. р. При тому комісія висказала бажання, щоби Львів змінив тарифи на зразок тариф Кракова і щоби вони дотичали тільки 13 предметів поживи, а не 50, як це було дотепер.

Сен. Кжижановський вніс інтерпеляцію в справі недужих інст. лікарі Луковського, прок. Малин, судді Рутки й адвоката д-ра Поплоцького у звязку з процесом Штайгера. Інтерпеляцію підписали: Партія Праці, Жид. Клюб, „Визволення“ і ППС.

Найближче засідання визначено на день 27. січня.

З соймових комісій.

Комісія для ощадностей.

На вчорашньому засіданні соймової комісії для ощадностей владних. Стусіньський представив ухвали ради міністрів щодо способу переведення редукції урядовців і здержання авансів та номінацій. Опісля поінформував про вступні праці урядової комісії, визначеної для переведення ощадностей. Після того зачалась дискусія. Деякі бесідники домагалися поправи адміністрації, инші нарікали, що на місце зредукованих урядовців принимається нових, що обтяжує з одного боку адміністрацію, а з другого скарб держави, який мусить емеритам платити.

Комісія адміністрації.

На вчорашньому засіданні комісії принято в третьому читанні проєкт закону про урядову мову, якою має бути мова польська, і про оплати в урядах цивільного стану. Оплату від метрики установлено на 2 зол., від матеріяльних витягів — на 50 сот. Опісля вялася широка дискусія над тим, чи може бути поставлена на денний порядок справа закону про самоурядування. Більшість членів станула на тому, що справа не може бути предметом дискусії, бо покищо ведуться тільки закулісові переговори польських клюбів під проводом маршалка Ратая, які ще не довели до повної згоди щодо законів про самоурядування. Особливо тяжко Полякам погодитися в справі самоурядування сільських громад.

З польських справ.

Сенатська освітна комісія заявляється проти редукції бюджету поодиноких міністерств у звязку з редукцією державного бюджету, вказуючи на те, що таке обмеження може мати шкідливі наслідки для освіти в Польщі.

Сецесіоністи з „Визволення“, 30 послів під проводом Яна Домбського мають намір увійти до т. зв. урядової коаліції.

Польсько - радянська торговельна палата буде одчинена у Варшаві 20-го ц. м.

Переселенчий рух на прикордонній смузі, що межує з територією СРСР має бути унормований міністр. внутр. справ у порозумінні з мін. зак. справ. Мешканці тих територій, що мають маєтки по

Декабристи.[4)]

З приводу столітніх роковин революції декабристів.

III. Доля перших революціонерів.

Виступ революціонерів у Петербурзі й епізодичний рух на Україні покінчилися повною невдачею. Наступили масові увязнення заговірників, а опісля розмірно коротке, але вичерпуюче слідство під кармою і наглядом самого імператора Миколая I. Багатьох вязнів переслухував імператор, намагаючись підійти під характер обвинуваченого. При тому коронований слідчий прибирав ріжноманітні пози і грав найріжнородніші ролі. То вдавав дбайливого монарха, який бажає довідатися про потреби держави, щоби приступити до великих реформ, то громадянина, члена суспільности, якого проймають до глибини душі нещастя Росії. Одних вязнів називав своїми товаришами, иншим жалівся на своє незавидне положення, ще инших зневажав і погрожував важкими карами. Одним обіцював прощення, иншим зєднував собі співчуття для їх родин, навіть допомагаючи матеріяльно опущеним сімям.

Ця тактика Миколая у відношенні до декабристів мала важні наслідки. Деякі з них у своїй щирости та бажанні скермувати молодого монарха на шлях реформ, відкрили перед ним усі організаційні тайни. До того вони вірили, що згідно з монаршими обіцянками їх вчинки будуть забуті, що їх будуть лагідно судити. В окремих листах до Миколая деякі декабристи виступали зі сміливими думками про хиби державного устрою Росії та вказували на потребу реформ. Поведінка Миколая розвязала уста навіть таким впливовим діячам конспіративно-революційного руху, як: Пестель, Каховський, Рилєєв й ин. Початково деякі з обвинувачених не складали зізнань, які компромітували би инших. Але пізніше, довідавшись, що їх слідчі знають дуже багато або все, були менше здержливі, стараючись тільки, щоби тягар вини спадав на ціле товариство, а не на поодиноких членів. Такими були: Пестель, Сергій Муравєв-Апостол, Михайло Бестужев-Рюмін, Микита Муравєв й ин. Ясно, що в такій хвилині досадно проявили себе характери поодиноких обвинувачених. Були між ними люде сильної волі, але й були слабкі характери. Та найганебніше повівся „диктатор“ кн. Грубецький. Його зізнання були безконечні. Лякаючись смерти, цілував Миколая по руках і просив дарувати йому життя, що й сталося.

Коли слідство було скінчене, Миколай змінив тактику. Він знав усе, що йому треба було знати, всіх противників царського деспотизму й соціяльного лиха мав у своїх руках і постановив покарати їх „приклядно“. Суд над декабристами був звичайною формальністю. Обвинувачені не мали ніяких оборонців. Судді бажали приподобатися імператорові. Для більшої паради суд зложено з найвищих державних установ: Державної Ради і Сенату та поодиноких царських достойників. Підсудних поділено на групи і відповідно до того визначено кари. Бажаючи якнайдалі піти на руку Миколаєві суд визначив дуже важкі кари. Пестеля, Рилєєва, Каховського, Сергія Муравєва-Апостола і Михайла Бестужева-Рюміна засуджено на кару смерти через четвертування, багатьох на стяття голови, решту на каторгу і заслання на Сибір. Миколай проявив свою „великодушність“, бо пятьом керманичам руху змінив кару смерти з четвертування на повішення, засуджених на стяття голови заслав на каторгу і т. п.

Екзекуція засуджених на смерть відбулася 13. липня 1826 в Петро-Павлівській фортеці. Їм відібрано спершу військові ранги, падено військові однострої та ломано шаблі над їх головами. Опісля прибраних в прості сірі кафтани підведено до шибениць. На внутрішньому майдані фортеці уставлено військо в чотирокутник. Цій понурій події надавала специфічного, „святочного“ настрою присутність шефа жандармів, генерал-губернатора, багатьох достойників та вязнів-декабристів, яких під охороною виведено на тюремний майдан. Одначе коли засуджених підвели під шибениці, один з офіцерів крикнув: „Нас бажають зробити свідками терпіння наших товаришів. Буде це найбільша підлість, якщо збережемо спокій. Вирвім зброю жовнірам і рушаймо!“ Цей оклик почув ген. Чернишев і наказав вязнів відвести до келій за винятком пятьох, призначених на смерть. Вони підходили до шибениць відважно і спокійно. Їх повішено; Пестель, Рилєєв і Каховський урвалися і їх вішано вдруге. Вмирали тихо. Так згинули перші російські революціонери.

Инших вигнано на Сибір. Деякі з них ще кілька літ поневірялися по фортецях. Ще в слідстві згинуло кількох, занепавши на важкі недуги; полк. Булатов розчерепив собі голову ударом об стіну.

Відгомоном декабристського руху було повстання в кількох сибірських копальнях, яке намагався підняти засланий декабрист Сухінов. Повстання здавлено, а Сухінова з кількома иншими кримінальними засланцями засуджено на кару смерти. Але він відібрав собі життя на передодні екзекуції.

З приводу ріжних двірських подій і свят від часу до часу заявлялися царські манифести, якими зменшувано кари декабристам. Трийцять літ пізніше (1855) внаслідок коронаційного манифесту Олександра II. оставші в живих декабристи майже всі вернули в Европейську Росію.

Такий був пролог великої революційної епопеї в Росії, такий був перший крок, що започаткував гігантичні конспіративно-революційні рухи, такий був засів до найбільшого з переворотів, яких знає історія, а якого ми є свідками і в значній мірі співучасниками.

(Продовжє ни буде.)